

Eurevita

Evropski projekt za revitalizacijo
obrtnih dejavnosti

Nove priložnosti s starodavnimi obrtni

Razvoj trajnostne,
čezmejne zaposlitveno
-gospodarske strukture
za ponovno oživitev
kulturne dediščine in
redkih obrti

Vsebina

1. Projekt EUREVITA	4
2. Izdelava krtač, metel in grabelj	5
2.1. Ozadje in pomen izobraževanja	
2.1.1. Ekonomija	
2.1.2. Družba in kultura	
2.1.3. Ekologija in okolje	
2.2. Krtačarstvo	6
2.2.1. Zgodovina	
2.2.2. Izdelava in materiali	
2.3. Metlarstvo	7
2.3.1. Zgodovina	
2.3.2. Izdelava in materiali	
2.4. Grabljarsstvo	8
2.4.1. Zgodovina	
2.4.2. Izdelava in materiali	
2.5. Vsebine usposabljanja	9
3. Izdelava in polaganje skodel	10
3.1. Ozadje in pomen izobraževanja	
3.1.1. Ekonomija	
3.1.2. Družba in kultura	
3.1.3. Ekologija in okolje	
3.2. Zgodovina	11
3.3. Izdelava in materiali	12
3.4. Vsebine usposabljanja	13
4. Proizvodnja tradicionalnih wellness izdelkov	14
4.1. Ozadje in pomen izobraževanja	
4.1.1. Ekonomija	
4.1.2. Družba in kultura	
4.1.3. Ekologija in okolje	
4.2. Čebelji izdelki	15
4.3. Zeliščni izdelki	
4.4. Pridelava olja	16
4.5. Izdelava mazil	17
4.6. Izdelava mila	
4.7. Vsebine usposabljanja	18

Ta projekt financira Urad štajerske deželne vlade, Oddelek 17 - Deželni in regionalni razvoj.

Ta projekt je del programa Interreg. V-A Slovenija-Avstrija in je sofinanciran s strani Evropskega sklada za regionalni razvoj

1. Projekt

Vsebina projekta

Cilj projekta EUREVITA je oživitev starih obrti s čezmejnimi, inovativnimi izobraževalnimi ukrepi in povezovanjem.

V ta namen se bodo razvili in v praksi uporabili učni načrti, preverjanja, certifikacije in izvedbeni ukrepi. Z dodatnim izobraževanjem obrtnikov, izboljšanimi poklicnimi svetovanji mladim, starejšim in dolgotrajnim iskalcem zaposlitve ter s sodelovanjem ustreznih institucij se bo ustvarila ponovno oživljena zaposlitveno-gospodarska struktura, katere cilj so trajnostno ohranjanje, posredovanje, praktična uporaba in gospodarnost teh redkih obrti.

V okviru projekta EUREVITA bo izvedeno izobraževanje učiteljev in obrtno usposabljanje za tri obrtne poklice ter ustanovljena akademija za stare obrti.

Usposabljanje bo na voljo za naslednje tradicionalne obrti:

- Izdelava krtač, metel in grabelj
- Izdelava in polaganje skodel
- Proizvodnja tradicionalnih wellness izdelkov

Po končanem izobraževanju učiteljev in obrtnem usposabljanju bodo izvedene tri delavnice za udeležence usposabljanja. Pri tem bodo prikazane možnosti, ki lahko doprinejo k samostojnemu opravljanju poklica s pridobljenim znanjem.

Projektni cilji

Glavni projektni cilj je razvoj trajnostne, čezmejne zaposlitveno-gospodarske strukture za ponovno oživitev kulturne dediščine in redkih obrti z uporabo novih, inovativnih metodoloških pristopov.

- **Določitev redkih, tradicionalnih obrtnih poklicev v Sloveniji in Avstriji**
- **Ponovna oživitev starih obrti in ohranjanje kulturne dediščine**
- **Osveščanje in izboljšanje podobe**
- **Vzpostavitev trajnostnega izobraževalnega formata in povezovanja**
- **Pilotno usposabljanje v Avstriji in Sloveniji**

2. Izdelovalci krtač, metel in grabelj

2.1 Ozadje in pomen izobraževanja

Poklic izdelovalca krtač, metel in grabelj je skupen izraz za več tradicionalnih obrtnih poklicev, ki se poučujejo na usposabljanju EUREVITA. Usposabljanje zajema izdelavo krtač, čopičev, metel, grabelj in drugih tradicionalnih gospodinskih pripomočkov. Na naslednjih straneh so prikazane podrobnejše informacije o izbranih izdelkih, ki bodo nastali med usposabljanjem.

2.1.1. Ekonomija

Izdelava krtač in čopičev je v Avstriji svobodna obrt. Leta 2018 je bilo v Avstriji pri Avstrijski gospodarski zbornici registriranih 17 poklicnih izdelovalcev krtač in čopičev. Pet od njih v Spodnji Avstriji, po trije na Koroškem in Tirolskem ter v Zgornji Avstriji. V zveznih deželah Gradiščanska, Štajerska in Predarlška je registriran po en izdelovalec krtač in čopičev. V Salzburgu in na Dunaju ni registriranih izdelovalcev krtač in čopičev. V Sloveniji je bilo leta 2018 registriranih deset poklicnih izdelovalcev metel in krtač. Izdelava krtač in čopičev je tudi v Sloveniji svobodna obrt. Te številke kažejo na pomanjkanje strokovnjakov in potrebo po dodatnih možnostih usposabljanja. Zaradi pomanjkanja strokovnjakov se ne izgublja le gospodarski potencial, ampak tudi dragoceno znanje.

Število članov poklicnega sektorja v Avstriji

Letna statistika za 2018 | Skupina: Obrt in rokodelstvo

Podrazred: 108 - mizar in oblikovalec lesa

0215- Izdelovalec krtač in čopičev

G	K	SpA	ZgA	S	Š	T	P	D	A
1	3	5	3	0	1	3	1	0	17

Vir: Avstrijska gospodarska zbornica | Stanje na dan 31. 12. 2018

Število članov poklicnega sektorja v Sloveniji

C32.910 Proizvodnja metel in krtač

Glavna dejavnost	10
------------------	----

Vir: Statistični urad Republike Slovenije | Stanje na dan 31. 10. 2017

2.1.2. Družba in kultura

Področja uporabe krtač, čopičev, metel in grabelj so vsestranska. Proizvodi se uporabljajo v zasebnih gospodinjstvih, industriji in trgovini ter v kmetijstvu. Za izdelke po meri, kot so tehnične krtače za proizvodne stroje, so proizvajalci krtač in metel zelo cenjeni. Njihovi izdelki so uporabljajo tudi za čiščenje, v kozmetiki, pleskarstvu ali industrijskih obratih, če navedemo le nekaj področij uporabe. Zaradi vse večje industrializacije in globalizacije so ročno izdelane krtače, čopiči, metle in grablje postale redkost in so jih v veliki meri nadomestili poceni masovno izdelani izdelki. Zato so bila regionalna obrtna podjetja izrinjena s trga. Zlasti za izdelke po naročilu in za proizvodnjo kakovostnega blaga je prenos znanja in izkušenj na tem področju nepogrešljiv.

2.1.3. Ekologija in okolje

Že stoletja se krtače, metle in grablje izdelujejo iz naravnih surovin. Z začetkom naftne dobe so se izdelki iz naravnih materialov umaknili industrijskim izdelkom iz plastičnih mas. Danes ima večina krtač in metel plastične ščetine, ki skozi življenjsko dobo postanejo porozne zaradi UV-žarkov in uporabe ter se zlomijo. Ta obraba ustvarja mikroplastiko, ki prihaja v zrak, tla in podtalnico.

Tradicionalne krtače, metle in grablje so narejene iz 100 % naravnih materialov in zato med proizvodnjo in med uporabo ne ustvarjajo mikroplastike. Za pripravo tradicionalnih krtač in metel so primerni živalsko perje, dlake in ščetine ter vlakna rastlinskega izvora, kot so arenga, agava, sirek, kokos, piasava, riževa slama, riževa korenina in sisal.

2.2. Krtačarstvo

2.2.1. Zgodovina

Najstarejše krtače so izdelane iz snopov vlaken, ki so bili vezani v krtačo. Uporabi predmetov, podobnih krtačam, lahko sledimo vse do kamene dobe. Zgodnji čopiči so imeli ročaj iz živalskih kosti, kot so jih našli v jami Altamira. Od leta 1400 velja izdelava krtač ali vezanje krtač za samostojno obrt. Prvi ceh izdelovalcev krtač je bil ustanovljen leta 1550 v Nürnbergu. Pravilnik je določal, kako v tej obrti postati mojster. Leta 1698 je Christoph Weigel starejši v svoji knjigi opisal naslednje tipe krtač: krtača za oblačila ali obleke, krtača za čiščenje, krtača za glavo, krtača za čevlje, krtača za praskanje in krtača za tla. Danes je poklic izdelovalca krtač in čopičev svobodna obrt.

2.2.2. Izdelava in materiali

Izdelava krtač se močno razlikuje glede na njihovo uporabo. Področja uporabe krtač so vsestranska in segajo od krtač za nego telesa, kot so ščetke za lase in nohte, do kuhinjskih in čistilnih krtač. Pri izdelavi krtač tako obstajajo različni osnovni deli. Ti elementi so vedno sestavljeni iz glavnega telesa, glave krtače in njune povezave. Poleg tega lahko krtače razvrstimo glede na njihovo obliko. Obstajajo vezane krtače, štancane, valjaste, krožne, tračne krtače in še veliko več. Za glavo krtače se v tradicionalni proizvodnji uporabljajo naravni materiali, kot so živalsko perje, lasje in ščetine. Kot ščetine rastlinskega izvora so primerne arenga, vlakna, kokos, piasava, riževa slama, sirek, riževeva korenina in sisal.

2.3. Metlarstvo

2.3.1. Zgodovina

Metlarstvo se je prvotno razvilo iz sezone dopolnilne dejavnosti v vsakdanjiku kmečkega življenja. V mestih se je le malo ljudi ukvarjalo s to dejavnostjo. Končni izdelki so se prodajali v lastnih delavnicah, na tržnicah, prodajali pa so jih tudi krošnjari. Metlarstvo je bila tipična obrt revnih ljudi, saj je bilo nabavljanje surovin poceni in izdelke je bilo mogoče narediti s preprostimi orodji. Zato za izdelovanje metel nikoli ni bilo vajeništva in prav tako ne lastnega ceha. Zaradi odsotnosti lastnega ceha so se metlarji pogosto pridružili drugim cehom. Danes se je metlarstvo v veliki meri umaknilo industrijski proizvodnji. Tradicionalno metlarstvo se danes še izvaja, predvsem ljubiteljsko in zaradi ohranjanja tradicije. Izdelki so še danes zelo cenjeni zaradi boljše kakovosti v primerjavi z industrijsko izdelanimi metlami (prim. Sallmann 2019).

2.3.2. Izdelava in materiali

Metla je sestavljena iz treh delov: iz ročaja, telesa metle in njune povezave. Za pripravo telesa metle iz naravnih materialov se večinoma uporablja brezove veje - za metle iz šib ali vej; sirek - za sirkove metle, ali trda slama - za slamnate metle. Ročaj metle je narejen iz smrekovega, vrbovega ali leskovega lesa. Za povezavo ročaja in telesa metle se zaradi praktičnosti uporablja žica. Ko še ni bilo poceni žic, se je metle vezalo z vrbovimi ali leskovimi šibami. Za izdelavo metle se glavo metle stisne in poveže z žico. Nazadnje se glava metle potisne na ročaj metle.

2.4. Grabljarstvo

2.4.1. Zgodovina

Obrt grabljarstva so v preteklosti večinoma izvajali kmetje, ki so v zimskih mesecih ali ob slabih vremenskih razmerah izkoristili čas, da si ustvarijo nekaj dodatnega zaslužka. Letno je tako ena oseba pozimi izdelala okrog 1000 grabelj. Te grablje so nato prodali bodisi posrednikom ali neposredno na tržnicah in so kmetom pogosto prinesle življenjsko pomemben dodaten zaslužek. Okrog leta 1900 je bila ta obrt na podeželju še vedno zelo razširjena. Z vse večjim tehničnim napredkom so bili delovni koraki dopolnjeni s stroji in delno popolnoma zamenjani. V teku 20. stoletja je obrt grabljarstva skoraj v celoti izumrla (prim. Hugger 1968, str. 4).

2.4.2. Izdelava in materiali

Les za grablje je treba skladiščiti 3-4 leta, da enakomerno vzdrži dež in sonce, ter da ne pride do upogibanja ali nastanka razpok. S posebno skrbnostjo je za ročaj izbran lipov les. V ta namen se uporabi samo les brez grč, tako imenovan mlad lipov les. Za preostale dele grabelj se uporablja bukov in jesenov les. Izdelava se začne s prižaganjem in oblanjem ročaja grabelj: deska iz lipovega lesa se razžaga v približno 3 cm široke deščice in zaobli z obličem. Nato se iz bukovega ali jesenovega lesa narežejo čeljusti in izvrta se 18-24 lukenj glede na velikost čeljusti.

Zobje se navlažijo, nabijejo v izvrtane luknje in naostrijo. Na koncu se izvrtajo dodatne luknje za žice in ročaj. Ročaj se potisne v čeljusti in žice se zategnejo (prim. Hugger 1968, str. 4 in dalje).

VIRI IN LITERATURA:

Hugger, P. (1968): Der Rechenmacher. Sterbendes Handwerk II. Schweizerische Gesellschaft für Volkskunde, antologija zvezek 11 - 20, zvezek 20.
Sallmann, S. (2019): Die Besenbinder. V: Spletni vir poklicev tega sveta. Na voljo na spletu na naslovu <https://berufe-dieser-welt.de/besenbinder/>, nazadnje preverjeno dne 22.2.2019.

2.5. Vsebine usposabljanja

Naslov usposabljanja:

Trajanje in obdobje:

Kraj:

Priporočeno predhodno znanje:

Prijava in dodatne informacije:

Zaključek usposabljanja:

Izdelovalci krtač, metel in grabelj

120 enot, Termin bo objavljen naknadno

Lokacija bo objavljena naknadno

Brez

www.eurevita.eu

eurevita@bfi-burgenland.at

Certifikat Institucije za spodbujanje zaposlovanja na Gradiščanskem (BFI) za izdelovalca krtač, metel in grabelj

Usposabljanje obsega tri module:

- Izdelava krtač in čopičev
- Izdelava metel
- Izdelava grabelj

Izdelovalec krtač, metel in grabelj izdeluje vse vrste krtač, čopičev, metel in grabelj, ki se uporabljajo v gospodinjstvih ali v gospodarstvu.

Bistvenega pomena pri tem je izbira materialov in pravilno ravnanje z orodjem. Glavna dejavnost izdelovalcev krtač, metel in grabelj je izdelava in trženje krtač, čopičev, metel in grabelj. Možna je tudi izdelava specialnih izdelkov, kot so krtače za proizvodne stroje. Izdelovalci krtač, metel in grabelj so zaposleni v delavnicah, obrtnih podjetjih ali v proizvodnih halah industrijskih podjetij.

V središču našega usposabljanja bo ohranjanje in posredovanje dragocenega znanja naših prednikov. Kot v preteklosti se bodo uporabljale samo regionalne naravne surovine.

Obravnavane bodo naslednje vsebine:

- Prednosti in uporaba tradicionalnih krtač, metel in grabelj
- Poznavanje surovin
- Praktična navodila za izdelavo krtač, čopičev, metel in grabelj
- Ravnanje z delovnimi pripomočki in ročnim orodjem
- Pravne podlage in obrtni zakoni
- Trženje in prodaja

3. Izdelava in polaganje skodel

3.1. Ozadje in pomen izobraževanja

Lesene skodel se uporabljajo kot gradbeni material že od antike. Uporaba skodel igra pomembno vlogo tudi v sodobni arhitekturi. Trend regionalnih, trajnostnih gradbenih materialov je privedel do razcveta lesne gradnje in renesanse skodel. Te so postale sodobna in trajnostna alternativa drugim strešnim kritinam. Kot naravni gradbeni material združujejo funkcionalnost in estetiko in so jih tako ponovno odkrili arhitekti. Lesene skodel se uporabljajo za strešne kritine, fasade in notranjo ureditev. Kot naravni vir so gradbeno-biološko popolnoma neoporečne in združujejo tradicijo ter kakovost. Biološka strešna kritina je toplotno izolativna, zračna ter odporna proti vremenskim vplivom. Tako pri ročni izdelavi skodel iz okoliškega lesa kot tudi pri pokrivanju stavb s skodlami se lahko še veliko naučimo od starejših generacij.

3.1.1. Ekonomija

Izdelava skodel je v Avstriji svobodna obrt, medtem ko je pokrivanje s skodlami obrtna dejavnost, za katero je potrebno obrtno dovoljenje. Leta 2018 je bilo v Avstriji pri

Avstrijski gospodarski zbornici registriranih 39 poklicnih krovcev s skodlami. 13 jih prihaja s Tirolske in 26 iz Predarlške. V preostalih sedmih zveznih deželah ni registriranih poklicnih krovcev s skodlami. V Sloveniji so bili leta 2018 registrirani štirje poklicni in trije z dopolnilno dejavnostjo pokrivanja streh s slamo in skodlami.

Za pokrivanje z lesenimi skodlami je treba v Sloveniji pridobiti obrtno dovoljenje (krovstvo, kleparstvo in tesarstvo). Izdelava lesenih skodel pa je svobodna obrt. Te številke kažejo na pomanjkanje strokovnjakov in potrebo po dodatnih možnostih usposabljanja. Zaradi pomanjkanja strokovnjakov se ne izgublja le gospodarski potencial, ampak tudi dragoceno znanje.

Zaključek usposabljanja za izdelovalca skodel/krovca lahko krovcem in tesarjem prinese dragocene dodatne kvalifikacije. Pridobljeno znanje absolventom omogoča, da se začnejo ukvarjati še z dodatno dejavnostjo. Povečana uporaba skodel za strešne kritine lahko okrepi lokalne vrednostne verige in ustvari regionalna delovna mesta.

Število članov poklicnega sektorja v Avstriji | Letna statistika za 2018 | Skupina: Obrt in rokodelstvo
Podrazred: 103 -BI Krovstvo, steklarstvo in kleparstvo

	G	K	SpA	ZgA	S	Š	T	P	D	A
0100 - Krovstvo	54	84	254	205	113	152	65	43	98	1068
0105 - Krovstvo s trsjem	4									4
0110 - Krovstvo s skodlami							13	26		39
0115 - Ostala dovoljenja s področja krovstva										

Vir: Avstrijska gospodarska zbornica | Stanje na dan 31. 12. 2018

Število članov poklicnega sektorja v Sloveniji
Krovci s slamo in skodlami

Glavna dejavnost	4
Dopolnilna dejavnost	3

Vir: Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije | Stanje na dan 31. 10. 2018

3.1.2. Družba in kultura

Strehe in fasade s skodlami veljajo za kulturno in naravno dediščino. Prenos tradicionalnega znanja obrti je bistven za ohranjanje kulturne infrastrukture. Uporaba lesenih skodel je zelo pomembna tudi za ohranitev in ponovno vzpostavitev funkcionalnosti kulturnih krajin. Do 19. stoletja so ljudje svoje strehe pokrivali skoraj izključno z lesenimi skodlami in na ta način dolgoročno oblikovali značaj krajine. Danes najdemo skodel večinoma na strehah zgodovinskih stavb, kot so kapele, cerkve, samostani in gradovi. So tudi estetski element tradicionalnih objektov kulturne krajine, kot so kmečke hiše, koče in hlevi, skednji in druge zgradbe, ki dajejo pečat krajini. Za ohranitev in obnovo tradicionalnih zgradb ima ta obrt velik pomen. S prenosom znanja starih večšin lahko ohranimo tradicionalne krajine in kulturno dediščino.

3.1.3. Ekologija in okolje

Lesene skodel so postale sodobna in trajnostna alternativa drugim strešnim kritinam. Kot naravni vir so gradbeno-biološko popolnoma neoporečne in združujejo tradicijo ter kakovost. Biološka strešna kritina je toplotno izolativna, zračna ter odporna proti vremenskim vplivom.

Skodel lahko izdelamo iz lokalnega, naravnega lesa. Primeren je les iglavcev, kot je smreka, bor, macesen in jelka, kot tudi trdi les, kot je bukev, hrast, jelša in jesen. Z uporabo lokalnih virov se je mogoče izogniti dolgim transportnim potem. Pri proizvodnji lesenih skodel ne pride do nastanka nevarnih odpadkov. Lesni ostanki se lahko nadalje predelujejo oz. so biorazgradljivi. Pri izdelavi in predelavi skodel ni potrebno uporabiti sredstev za zaščito lesa, laka ali barv. Uporaba kemikalij tako ni potrebna. Strešne skodel lahko po njihovi življenjski dobi termično recikliramo oz. so biološko razgradljive.

3.2. Zgodovina

Streha hiše izpolnjuje bistveno zaščitno funkcijo in je bila že od nekdaj močno odvisna od podnebnih razmer in obstoječega gradbenega materiala. Tako se je na primer

na območjih, kjer se je pridelovalo žito, najprej pokrivalo s slamo. Z razvojem mehanskega mlatenja, kjer se je slamo stisnilo in poškodovano, ta ni bila več primerna za strešne kritine, zato jo je nasledil les. "Cepljen les v obliki skodel ali cepljenih desk je starejša in trajnejša oblika lesene strehe." (Pöttler 1985, str. 232.)

V gozdnatih predelih je bil les že od nekdaj tisti gradbeni material, ki ga je bilo mogoče enostavno obdelati s preprostimi orodji. Z nenehnim izboljševanjem konstrukcijskih delov se je tudi uporaba lesene strešne kritine vedno bolj širila in izboljševala. Lesene skodel so ljudje uporabljali že v antiki. V pristaniških mestih Korint in Atene se je poleg končnih konstrukcijskih delov, kot so tramovi, deske in strešni les, trgovalo tudi s skodlami (prim. Carstensen 1992, str. 12).

Plinij v opisu neke strešne kritine omenja skodlo, in tudi v prevodu Svetega pisma znamenitega Wulfila je mogoče zaslediti omembo skodelne strehe (prim. Phleps 1942, str. 95). Ob limesu so se Germani naučili rimskega načina gradnje, najti je bilo mogoče skodel iz hrastovine in tudi rimska orodja. Nož za cepljenje lesa je na primer še danes zelo podoben (prim. Carstensen 1992, str. 14 in dalje).

3.3. Izdelava in materiali

Pri izbiri lesa za izdelavo skodel sta bistveni merili cepljivost in trajnost. Poleg bukve, hrasta, jelše in jesena so na voljo smreka, bor, macesen in jelka. Drevesa iglavcev se lažje cepijo. Najboljšo kakovost zagotavlja macesen (trajnost nekje 70 - 80 let). Med listavci ima hrastov les najdaljši rok uporabe (do 100 let).

Les, ki se dejansko uporablja, pa je odvisen od lokalne razširjenosti. Da so skodle karseda odporne na vremenske vplive, morajo biti čim bolj vodoodbojne, lesna vlakna pa morajo ohraniti svojo obliko. To se doseže s cepljenjem. Če se skodle nažagajo, so vlakna uničena in vpijejo vodo. Včasih so jih tudi dimili, da bi podaljšali rok uporabnosti (prim. Phleps 1942, str. 95). Tudi dim ognjišča je nekoč naredil les bolj trpežen in ognjeodporen. Ta proces se je dogajal samo dejno, saj v tem obdobju še niso uporabljali dimnikov. Dim je moral uhajati skozi spoje in razpoke strešne kritine in tako je bila spodnja stran skodle nenehno v stiku z dimom (prim. Carstensen 1992, str. 13).

VIRI IN LITERATURA:

Ast, H. (1981): Die Schindelmacher im Land um den Schneeberg. Beiträge zur Kulturgeschichte des niederösterreichischen Viertels unter dem Wiener Wald, 1981. ÖFM E6-745.

Carstensen, J. (1992): Schindeldach und Schindelgiebel. Geschichtliche Entwicklung, Herstellung und Verwendung der Holzschindel. ÖFM E6-952.

Phleps, H. (1942): Holzbaukunst. Der Blockbau. ÖFM E3-870.

Pöttler, V. (1985): Führer durch das Österreichische Freilichtmuseum, 4. erw. Auflage, Stübing.

Bistvena orodja za izdelavo skodle so sekira, nož za cepljenje, leseni bat in poseben rezilni nož. Danes že obstajajo mehanske cepilne naprave, ki olajšajo delo. Vendar pa je ključnega pomena pri proizvodnji ustrezno drevo, iz katerega se izdelajo skodle. Ta drevesa kmetje najdejo na podlagi svojih izkušenj. Tako na primer obstaja razlika med macesnom in macesnom za skodle. Metode cepljenja so regionalno nekoliko različne. Skodle se cepijo radialno ali tangencialno. Samo s temi metodami je možno razcepiti deblo brez poškodb celičnih sten (prim. Ast 1981, str. 14 in dalje). Razlikujemo različne vrste strešnih kritin: deske, skril, letve in podobno.

3.4. Vsebine usposabljanja

Naslov usposabljanja:

Trajanje in obdobje:

Kraj:

Priporočeno predhodno znanje:

Prijava in dodatne informacije:

Zaključek usposabljanja:

Izdelovalci lesenih skodel in krovci s skodlami

240 enot, Termin bo objavljen naknadno

Lokacija bo objavljena naknadno

Brez

www.eurevita.eu

eurevita@bfi-burgenland.at

Certifikat Institucije za spodbujanje zaposlovanja na Gradiščanskem (BFI) za izdelovalca lesenih skodel in krovca s skodlami

Poklic izdelovalca lesenih skodel in krovca s skodlami vključuje ročno izdelavo lesenih skodel in pravilno polaganje skodel. Polaganje lesenih skodel je zelo zapleteno. V tem usposabljanju so zajete različne vrste polaganja. Lesene skodle kot osnovni material so ročno izdelane iz regionalnega lesa. Bistvenega pomena pri tem je izbira materialov in pravilno ravnanje z orodjem. Izdelovalci skodel in krovci so dejavni pri gradnji novih stavb in obnovi zgodovinskih stavb.

V središču našega usposabljanja bo ohranjanje in posredovanje dragocenega znanja naših prednikov. Uporabljeni bodo izključno regionalni naravni materiali.

Obravnane bodo naslednje vsebine:

- Prednosti in uporaba lesenih skodel
- Poznavanje surovin
- Ravnanje z delovnimi pripomočki in ročnim orodjem
- Tehnika cepljenja in obdelava skodel
- Tehnike pokrivanja streh in strešne konstrukcije
- Pravne podlage in obrtni zakoni
- Trženje in prodaja

4. Proizvodnja tradicionalnih wellness izdelkov

4.1. Ozadje in pomen izobraževanja

Poklic izdelovalca tradicionalnih wellness izdelkov je skupen izraz za več tradicionalnih obrtnih poklicev, ki se poučujejo na usposabljanju EUREVITA. Proizvodnja tradicionalnih wellness izdelkov vključuje izdelavo čebeljih proizvodov, mazil, mil, olj in zeliščnih izdelkov, kot so čaji. V okviru tega usposabljanja se poučujejo vsebine naravne kozmetike in zdravilstva. Na naslednjih straneh so prikazane podrobnejše informacije o izbranih izdelkih, ki bodo nastali med usposabljanjem.

4.1.1. Ekonomija

Proizvodnja tradicionalnih wellness izdelkov je v Avstriji in Sloveniji svobodna obrt. Poklic izdelovalca tradicionalnih wellness izdelkov je kombinacija več tradicionalnih obrti. Ker je to skupen izraz za več poklicev, za Avstrijo in Slovenijo ni statističnih podatkov. Pri vsaki poklicni skupini so posamezniki, ki se s tem ukvarjajo, pa vendarle o tem ni zbranih nobenih točnih podatkov.

4.1.2. Družba in kultura

Že tisočletja se naravni izdelki uporabljajo v lepotni negi in kot naravna zdravila. Pred uvedbo lekarn so bili ljudje odvisni od naravnih zdravil. Zato je bila vez z naravo in naravnimi učinkovinami veliko močnejša kot danes. Izdelki za osebno nego in wellness so bili izdelani izključno iz naravnih materialov.

V sodobni kozmetiki je moč narave zelo pomembna. Trend v smeri trajnostne, lokalno proizvedene kozmetike je očiten. Naravna zdravila prihajajo vse bolj v središče pozornosti potrošnikov. Opustitev nevarnih snovi ne vpliva pozitivno samo na okolje in naravo, temveč tudi na zdravje in sprejemljivost za kožo. Zaradi naravnih sestavin so tradicionalni wellness izdelki primerni za vse tipe kože ter tudi za občutljivo kožo otrok in dojenčkov.

4.1.3. Ekologija in okolje

Pri proizvodnji tradicionalnih wellness izdelkov se uporabljajo samo naravni proizvodi. Tradicionalni wellness izdelki so zato še posebej koži in okolju prijazni. Kemični dodatki, kot so sintetična barvila, silikon, parafin in konzervansi, se pri tem ne uporabljajo. V nasprotju z običajno kozmetiko naravna kozmetika ne vsebuje nafte, palmovca olja in mikroplastike. Zaščita živali in vrst je pomemben dejavnik pri izdelavi tradicionalnih wellness izdelkov. Ne samo za ljudi z veganskim načinom življenja so naravni rastlinski izdelki optimalna alternativa konvencionalni kozmetiki in izdelkom za osebno nego.

Tako pri proizvodnji izdelkov za osebno nego in wellness izdelkov kot tudi pri naravnem zdravilstvu se lahko še ogromno naučimo od naših prednikov.

4.2. Čebelji izdelki

Moč čebele

Uporaba čebeljih pridelkov v medicini ima dolgo tradicijo in sega tudi v antično Grčijo in kraljestvo faraonov. Pionirji sodobne medicine, kot so Hipokrat in Paracelzij, so za svoje medicinske pripravke uporabljali med, vosek in druge čebelje izdelke. Med, propolis, vosek, cvetni prah in matični mleček so zelo cenjeni zaradi svojih zdravilnih lastnosti in se omenjajo v različnih svetih knjigah, kot so biblija, koran in talmud (prim. Avstrijsko društvo za apiterapijo 2017, str. 17). Področja uporabe čebeljih izdelkov so vsestranska. Uporabljajo se v prehrani, prehranskih dopolnilih, kozmetiki in zdravilih.

V Avstriji med in čebelji vosek spadata med živila. Cvetni prah, propolis in matični mleček pa veljajo za prehranska dopolnila. Medicinsko-terapevtska uporaba čebeljih izdelkov se imenuje apiterapija. Vendar se mora ta izvajati pod zdravniškim nadzorom.

4.3. Zeliščni izdelki

Že tisoče let so zelišča uporabljali pri pripravi hrane, v kozmetične in zdravstvene namene ter za dobro počutje. Domača in divja zelišča so pravi zakladi narave. Veliko zdravilnih in kulinaričnih zelišč raste prav na našem domačem vrtu. Ta moč zelišč človeku pomaga na več načinov. Vedno večje je povpraševanje po naravnih izdelkih, ki temeljijo na tradiciji. Cilj je pridobiti dragoceno znanje naših prednikov, ga prenesti in združiti s sodobnimi znanstvenimi spoznanji. Tako bo tradicionalni predelavi zelišč vdahnjeno novo življenje. To usposabljanje bo osredotočeno na pravilno prepoznavanje in nabiranje zelišč, njihovo predelavo in vsestransko uporabo. Iz zelišč se lahko proizvedejo različni izdelki. Od vonjav in dišečih vrečk prek zeliščnih olj in tinktur do sirupov in želejev; ustvarjalnost ne pozna meja.

4.3. Pridelava olja

Kot del usposabljanja za tradicionalnega izdelovalca wellness izdelkov bo poudarek na osnovah pridelave olja. Proizvajali bodo eterična olja in maščobe. Poleg tega se bo posredovalo osnovno znanje o žganju smolnega olja.

Smolno olje - naravno zdravilo za ljudi in živali

Smolno olje se je pogosto uporabljalo kot naravno zdravilo za ljudi in živali. Leta 2013 je bilo žganje smolnega olja v pokrajini Mühlviertel vpisano na UNESCOV seznam nesnovne kulturne dediščine.

V humani medicini se uporablja za zdravljenje gnojnih in vnetih ran, poškodb tetiv in vnetja sklepov, okostenelosti kite na peti, pa vse do zdravljenja revmatizma, astme in išiasa. Pri živalih se zaradi dezinfekcijskega učinka uporablja za zdravljenje poškodb kopit, zmečkanin in razjed ter pri slinavki in parkljevki. Smolno olje ima pozitivne zdravilne učinke na človeka. Vendar pa se lahko medicinska uporaba smolnega olja izvaja le pod zdravniškim nadzorom.

Fotografije: Biokmetija Thauerböck

4.5. Izdelava mazil

Ljudje so že od nekdaj uporabljali moč narave kot zdravilo. Iz rastlinskih in živalskih sestavin so izdelovali zdravilna mazila. Vsako mazilo sestavljajo osnovne sestavine in dodatki za mazilo. Kot osnova za mazila so primerni olja, masti in loj. Osnovne sestavine so lahko rastlinskega ali živalskega izvora. Druge osnovne sestavine so še voski, mazila na osnovi mila ter emulzije olja v vodi (prim. Czetsch-Lindenwald in La Baume 2013, str. 7). Osnovnim sestavinam se nato dodajajo določene učinkovine in dišave kot dodatki za mazilo. Primerna so eterična olja, ki delujejo hkrati kot konzervansi. Lahko se uporabijo tudi zeliščne tinkture. Da se učinkovine iz zelišča prenesejo na mazilo, se zelišča vdolajo v mazilo. Tako jih je mogoče uporabiti v zdravilne namene.

VIRI IN LITERATURA:

R. Bondt, Seifensieder (2011). V: Historisches Lexikon der Schweiz (HLS). Na voljo na spletu na naslovu Czetsch-Lindenwald, H.; La Baume, F. S. (2013). Salben•Puder•Externa: Die äußeren Heilmittel der Medizin. Springer-Verlag.

Österreichische Gesellschaft für Apitherapie (2017): Apitherapie. Die Biene als Therapeutin. Informacijska brošura avstrijskega društva za apiterapijo. Na voljo na spletu na naslovu <https://www.apitherapie.at/images/Kolm/FOL-APIT-21x21-1810-EEE-low1.pdf>, nazadnje pregledano dne 17.01.2019

4.6. Izdelava mila

Zgodovina izdelave mila sega v leto 2500 pred našim štetjem. Že takrat so živalske maščobe in rastlinska olja mešali s pepeliko in jih prekuhali. V starih časih so se mila uporabljala bolj za kozmetiko in zdravljenje kot za nego telesa. Kot medij so med drugim uporabili pesek za drgnjenje, volovski žolč, milnico, kostanjevo in fižolovo moko, otrobe in kislo testo. V srednjem veku se je z arabskim vplivom na sredozemskem robu Evrope uveljavilo izdelovanje trdih mil. Postopki izdelave so bili optimizirani in recepti dopolnjeni.

Sistematično preučevanje in uporaba kemijsko-tehničnih procesov v 19. stoletju sta privedla do industrijske proizvodnje mil (prim. Bondt 2011). Izdelava mila je prava mala umetnost in starodavna obrt. Ročna izdelava naravnega mila ponuja trajnostno alternativo industrijsko proizvedenim milom. Za pripravo mila so primerni tako živalske kot rastlinske masti in olja. Za ustvarjalnost in dodatne sestavine tukaj ni omejitev. Vsako ročno izdelano milo je pravi unikat.

4.7. Vsebine usposabljanja

Naslov usposabljanja:	Proizvodnja tradicionalnih wellness izdelkov
Trajanje in obdobje:	240 enot, začetek predvidoma Termin bo objavljen naknadno
Kraj:	Lokacija bo objavljena naknadno
Priporočeno predhodno znanje:	Brez
Prijava in dodatne informacije:	www.eurevita.eu eurevita@bfi-burgenland.at
Zaključek usposabljanja:	Certifikat Institucije za spodbujanje zaposlovanja na Gradiščanskem (BFI) za izdelovalca tradicionalnih wellness izdelkov

Usposabljanje obsega pet modulov:

- Čebelji izdelki
- Zeliščni izdelki
- Pridelava olja
- Izdelava mazil
- Izdelava mila

Poklic proizvajalca tradicionalnih wellness izdelkov vključuje tako izdelavo naravnih izdelkov za nego telesa, kot so čistilna sredstva, olja in losjoni, kot tudi posredovanje zdravilnih vsebin. Med usposabljanjem se ročno izdelajo med drugim mazila, mila, smolno olje, eterična olja, kot je olje vrtnice, in različni čebelji izdelki. Čaji so narejeni iz lokalnega cvetja in zelišč.

V središču našega usposabljanja bo ohranjanje in posredovanje dragocenega znanja naših prednikov. Uporabljeni bodo izključno regionalni naravni materiali.

Obravnavane bodo naslednje vsebine:

- Vorteile der Herstellung von traditionellen Wellnessprodukten
- Prednosti izdelave tradicionalnih wellness izdelkov
- Poznavanje surovin in sestavin
- Praktična navodila za izdelavo različnih wellness izdelkov
- Konzerviranje izdelkov
- Pravne podlage in obrtni zakoni
- Trženje in prodaja

Projektni partner:

Vodilni partner:

Berufsförderungsinstitut Burgenland
(Institucija za spodbujanje zaposlovanja na Gradiščanskem)
Grazer Straße 86, A-7400 Oberwart
Tel.: +43 3352 38 980-0
E-pošta: eurevita@bfi-burgenland.at

Slovenski partnerji:
Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
Ljubljanska cesta 14, 3000 Celje
Tel.: +386 3 427 33 00
E-pošta: gpzrszcelje@ess.gov.si

Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije
Celovška cesta 71, 1000 Ljubljana
Tel.: +386 1 583 05 00
E-pošta: info@ozs.si

Avstrijski partnerji:
Sekem Energy GmbH
Steinberg 132, A-8151 Hitzendorf
Tel.: +43 316 587981
E-pošta: office@sekemenergy.com

Avstrijski muzej na prostem Stübing
Univerzalni muzej Joanneum GmbH
Enzenbach 32, A-8114 Stübing
Tel.: +43 3124 53700
E-pošta: freilichtmuseum@museum-joanneum.at

Interreg

SLOVENIJA – AVSTRIJA
SLOWENIEN – ÖSTERREICH

Evropska unija | Evropski sklad za regionalni razvoj
Europäische Union | Europäischer Fonds für regionale Entwicklung

Eurevita

Evropski projekt za revitalizacijo
obrtnih dejavnosti

www.eurevita.eu